

УДК 35.083.1:347.991(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-5-17>

Негара Р. В.,

*доктор філософії (PhD) в галузі права,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»
<https://orcid.org/0000-0003-3942-708X>*

Даниленко-Негара Ю. С.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»
<https://orcid.org/0000-0002-2644-879X>*

**ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНИМ СЛУЖБОВЦЕМ РІШЕННЯ,
ЩО СУПЕРЕЧИТЬ ЗАКОНУ АБО ВИСНОВКАМ ЩОДО
ЗАСТОСУВАННЯ ВІДПОВІДНОЇ НОРМИ ПРАВА, ВИКЛАДЕНИМ
У ПОСТАНОВАХ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЩОДО ЯКОГО СУДОМ
ВИНЕСЕНО ОКРЕМУ УХВАЛУ ЯК ДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПРОСТУПОК:
ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕДУМОВИ ВСТАНОВЛЕННЯ**

**ADOPTION BY A STATE SERVICE PERSON OF A DECISION
THAT CONTRARY TO THE LAW OR CONCLUSIONS CONCERNING
THE APPLICATION OF THE RELEVANT NORM OF LAW SET OUT
IN THE DECISIONS OF THE SUPREME COURT, REGARDING WHICH
THE COURT HAS RENDERED A SEPARATE DECISION
AS A DISCIPLINARY OFFENSE: REASONS AND PREREQUISITES
FOR IMPLEMENTATION**

Статтю присвячено дослідженню передумов та призначення законодавчого визначення прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу дисциплінарним проступком, за вчинення якого державного службовця може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

З'ясовано, що первинна редакція Закону України «Про державну службу» 2015 р. не містила такого дисциплінарного проступку. Доповнення вичерпного переліку дисциплінарних проступків цим дисциплінарним проступком відбулось внаслідок прийняття закону, яким викладено у новій редакції процесуальні кодекси (КАС України, ЦПК України та ГПК України).

Обґрунтовано, що законодавчого визначення прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу дисциплінарним проступком зумовлено необхідністю посилення можливостей судів загальної юрисдикції не тільки реагувати на випадки прийняття державними службовцями рішень, що суперечать закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, а й передбачити подальші конкретні юридичні наслідки, зокрема у вигляді притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців, які такі рішення прийняли.

Доведено, що у частині порушення законів, у тому числі під час прийняття державними службовцями відповідних рішень, попередня та чинна редакції процесуальних кодексів, однаково передбачають можливість винесення окремих ухвал, які також могли бути підставою для притягнення державних службовців до юридичної, зокрема дисциплінарної, відповідальності.

Визначено, що первісним нормативним підґрунтям законодавчого встановлення досліджуваного дисциплінарного проступку, в частині прийняття рішень, що суперечать висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладених у постановах Верховного Суду, слід вважати норми, якими визначено обов'язковість висновків щодо застосування норм права, викладених у постановах Верховного Суду, для всіх суб'єктів владних повноважень/адміністративних органів. Встановлено, що чинні редакції процесуальних кодексів (КАС України,

ЦПК України та ГПК України) не передбачають можливостей суду винести окрему ухвалу в разі встановлення прийняття державним службовцем рішення, що суперечить висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановках Верховного Суду, у зв'язку з чим неможливо притягнути державних службовців до дисциплінарної відповідальності за прийняття такого рішення. Окремої уваги приділено напрямом подальших наукових досліджень.

Ключові слова: дисциплінарний проступок; дисциплінарна відповідальність; державний службовець; державна служба; закон; висновок; висновок щодо застосування норми права; Верховний Суд; постанова Верховного Суду; суд; окрема ухвала; адміністративне судочинство; цивільне судочинство; господарське судочинство.

The article is devoted to the study of the prerequisites and purpose of the legislative definition of the adoption by a civil servant of a decision that contradicts the law or conclusions on the application of the relevant rule of law set out in the resolutions of the Supreme Court, in respect of which the court issued a separate ruling as a disciplinary offense, for the commission of which a civil servant may be held disciplinary liable.

It was found that the initial version of the Law of Ukraine "On Civil Service" of 2015 did not contain such a disciplinary offense. The addition of this disciplinary offense to the exhaustive list of disciplinary offenses occurred as a result of the adoption of the law, which sets out the procedural codes (The Code of Administrative Proceedings of Ukraine, The Civil Procedural Code of Ukraine and Commercial and Procedural Code of Ukraine) in a new version.

It is substantiated that the legislative definition of a civil servant making a decision that contradicts the law or conclusions on the application of the relevant rule of law set out in the Supreme Court resolutions, in respect of which the court has issued a separate ruling on a disciplinary offense, is due to the need to strengthen the capabilities of courts of general jurisdiction not only to respond to cases of civil servants making decisions that contradict the law or conclusions on the application of the relevant rule of law set out in the Supreme Court resolutions, but also to provide for further specific legal consequences, in particular in the form of bringing to disciplinary responsibility the civil servants who made such decisions.

It has been proven that in terms of violation of laws, including when civil servants make relevant decisions, the previous and current versions of the procedural codes equally provide for the possibility of issuing separate decisions, which could also be grounds for holding civil servants legally liable, in particular disciplinary liability.

It was determined that the initial normative basis for the legislative establishment of the investigated disciplinary offense, in terms of making decisions that contradict the conclusions on the application of the relevant rule of law set out in the resolutions of the Supreme Court, should be considered the norms that determine the binding nature of the conclusions on the application of the rules of law set out in the resolutions of the Supreme Court for all subjects of government authority/administrative bodies. It was established that the current versions of the procedural codes (CAS of Ukraine, CPC of Ukraine and GPC of Ukraine) do not provide for the possibility of the court to issue a separate ruling in the event of establishing that a civil servant has made a decision that contradicts the conclusions on the application of the relevant rule of law set out in the resolutions of the Supreme Court, and therefore it is impossible to hold civil servants disciplinary liable for making such a decision. Special attention is paid to the areas of further scientific research.

Key words: disciplinary offense; disciplinary liability; civil servant; civil service; law; conclusion; conclusion on the application of a rule of law; Supreme Court; resolution of the Supreme Court; court; separate ruling; administrative proceedings; civil proceedings; economic proceedings.

Постановка проблеми. Вчинення державним службовцем дисциплінарного проступку, як відомо, є єдиною підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності. Законодавче закріплення у ч. 1 ст. 65 Закону України «Про державну службу» цього положення, з одночасним визначення дисциплінарного проступку як «протиправної винної дії або бездіяльності чи прийняття рішення, що полягає у невиконанні або неналежному виконанні державним службовцем своїх посадових обов'язків та інших вимог, встановлених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, за яке до нього може бути застосова-

не дисциплінарне стягнення» [1], зумовило й виокремлення (на законодавчому рівні) переліку дисциплінарних проступків (ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу» [1]). З урахуванням цього, а також беручи до уваги вичерпність цього переліку дисциплінарних проступків, актуальною є загальна характеристика системи дисциплінарних проступків, їх взаємозв'язку, передумов та призначення.

Прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановках Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу є одним із

дисциплінарних проступків, якими було доповнено ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу» [1], у зв'язку з цим вважається за необхідне зупинитися на питанні дослідження передумов та призначення законодавчого визначення цього дисциплінарного проступку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правового регулювання та реалізації дисциплінарної відповідальності державних службовців, визначення та характеристика дисциплінарних проступків, а також особливостей здійснення дисциплінарного провадження характеризується значною увагою науковців. Це праці В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, Л.Р. Білої-Тіунової, А.І. Берлача, Н.М. Вапнярчук, О.О. Губанова, О.О. Єрмака, І.І. Задої, І.О. Каргузової, С.В. Ківалова, Т.О. Коломосьць, В.К. Колпакова, Л.М. Корнути, А.О. Купріянова, Р.С. Меркулова, О.Д. Новак, Н.С. Панової, О.О. Середи, О.М. Стеця та ін. Разом з тим, передумови та призначення законодавчого визначення прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановках Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу дисциплінарним проступком залишається недослідженим у теорії службового права, що перешкоджає належній оцінці його ефективності.

У зв'язку з цим, **метою статті** є характеристика передумов та призначення законодавчого визначення прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановках Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу дисциплінарним проступком.

Виклад основного матеріалу. Первинна редакція ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу» [1] не містила такого дисциплінарного проступку як прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановках Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу. Поява цього дисциплінарного проступку у ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу» відбулася внаслідок прийняття відомого Закону України від 03.10.2017 № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського про-

цесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [2], яким насамперед у продовження конституційної реформи щодо правосуддя [3] викладено у новій редакції процесуальні кодекси. Як видається, метою запровадження цього дисциплінарного проступку було підвищення інституційної спроможності судів загальної юрисдикції не тільки реагувати на випадки прийняття державними службовцями рішень, що суперечать закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановках Верховного Суду, а й встановлення конкретних юридичних наслідків у вигляді притягнення до дисциплінарної відповідальності таких державних службовців.

Насправді ж і положеннями попередніх редакцій процесуальних кодексів передбачали можливість судів реагувати на порушення положень законів, які виявлялись під час розгляду справ. Так, у ч. 1 ст. 166 КАС України 2005 р. [4] та ч. 1 ст. 211 ЦПК України 2004 р. [5] містилася процесуальна норма, відповідно до якої: «суд, виявивши під час розгляду справи порушення закону, може постановити окрему ухвалу і направити її відповідним суб'єктам владних повноважень для вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону» [4, 5], отже суд міг постановити окрему ухвалу й у разі прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону. У цілому ГПК України 1991 р. містив аналогічну норму, але із вказівкою на порушення «законності» та з акцентом на господарські правовідносини, зокрема, що «господарський суд, виявивши при вирішенні господарського спору порушення законності або недоліки в діяльності підприємства, установи, організації, державного чи іншого органу, виносить окрему ухвалу» (ч. 1 ст. 90) [6], у відповідності до якої і господарський суд також міг винести окрему ухвалу в разі прийняття державним службовцем рішення всупереч закону. При цьому, головною метою винесення окремої ухвали у разі виявлення порушення закону було вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону, а також, вочевидь, недопущення таких порушень у майбутньому.

Разом з тим, окремі ухвали цілком могли стати підставою для притягнення, у тому числі державних службовців, до юридичної, зокрема дисциплінарної, відповідальності, оскільки належне «усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону» допускало визначення осіб, які допустили порушення закону, а тому і вирішення питання щодо їх притягнення до відповідальності. Хоча, прямої вказівки на необхідність у притягненні до юридичної відповідальності під час «усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону» відповідно до окремої ухвали зазначені положення процесуального закону не містили.

У відповідності до цього, у ч. 2 ст. 166 КАС України 2005 р., враховуючи суб'єктний склад та завдання адміністративного судочинства додатково передбачалося, що «у разі необхідності суд може постановити окрему ухвалу про наявність підстав для розгляду питання щодо притягнення до відповідальності осіб, рішення, дії чи бездіяльність яких визнаються протиправними» [4]. У цьому випадку безпосередньо наголошується на тому, що окрема ухвала може бути постановлена у разі виявлення судом підстав для притягнення, у тому числі державних службовців, до відповідного виду юридичної, зокрема дисциплінарної, відповідальності. Примітно, що ця процесуальна норма є самостійною підставою для винесення окремої ухвали, формально не пов'язаною із виявленням судом порушення закону та необхідністю вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли цьому порушенню.

Водночас слід звернути увагу на відсутність подібної процесуальної норми у положеннях ЦПК України 2004 р. та ГПК України 1991 р., що може бути зумовлено основними завданнями адміністративного судочинства та тим, що саме у порядку адміністративного судочинства вирішуються справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, але фактично встановлення факту порушення закону, у тому числі прийняття державним службовцем рішення всупереч закону, має передбачати однакові процесуальні повноваження судів незалежно від виду судочинства.

Отже, в частині реагування на порушення законів, у тому числі державними службовцями, попередні редакції процесуальних кодексів

передбачали можливість винесення окремих ухвал, які також могли бути підставою для притягнення державних службовців до юридичної, зокрема дисциплінарної, відповідальності.

Чинні редакції положень процесуальних кодексів у частині реагування судів на випадки виявлення під час розгляду справи порушення законів залишилися незмінними. Якщо у положеннях КАС України 2017 р. повністю збереглися процесуальні норми попередньої редакції, як у частині того, що «суд, виявивши під час розгляду справи порушення закону, може постановити окрему ухвалу і направити її відповідним суб'єктам владних повноважень для вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону» (ч. 1 ст. 249) [7], так і у частині того, що «у разі необхідності суд може постановити окрему ухвалу про наявність підстав для розгляду питання щодо притягнення до відповідальності осіб, рішення, дії чи бездіяльність яких визнаються протиправними» (ч. 2 ст. 249) [7], то в уніфікованих положеннях ЦПК України 2017 р. та ГПК України 2017 р. передбачається, що «суд, виявивши при вирішенні спору порушення законодавства або недоліки в діяльності юридичної особи, державних чи інших органів, інших осіб, постановляє окрему ухвалу, незалежно від того, чи є вони учасниками судового процесу» (ч. 1 ст. 262 ЦПК України 2017 р. [8], ч. 1 ст. 246 ГПК України 2017 р. [9]). Також додатково уточнено стосовно виявлення порушення законодавства, яке містить ознаки кримінального правопорушення, згідно з положеннями ч. 9 ст. 249 КАС України 2017 р., ч. 11 ст. 262 ЦПК України 2017 р. та ч. 11 ст. 246 ГПК України 2017 р. така ухвала надсилається прокурору або органу досудового розслідування, які повинні надати суду відповідь про вжиті ними заходи у визначений в окремій ухвалі строк [7, 8, 9].

Таким чином, у відповідності до положень нових редакцій процесуальних кодексів суди аналогічним чином можуть реагувати на випадки виявлення порушення законів, у тому числі державними службовцями, під час прийняття відповідних рішень, наслідком чого може бути й притягнення осіб, винних у такому порушенні, до юридичної, у тому числі дисциплінарної, відповідальності.

У свою чергу, первісним нормативним підґрунтям законодавчого встановлення цього дисциплінарного проступку, в частині висновків щодо застосування відповідної норми права, викладених у постановах Верховного Суду, слід вважати положення ч. 4 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 р. [10], у редакції Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» 2015 р. [11], відповідно до якої «висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду України, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права» [10].

У подальшому цю норму було збережено і у ч. 5 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2016 р. [12], згідно з якою «висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права» [12], а пізніше фактично продубльовано і у ч. 4 ст. 6 Закону України «Про адміністративну процедуру», відповідно до якої «висновки про застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх адміністративних органів, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права» [13]. З метою забезпечення практичного втілення цієї норми у правозастосовну практику, як видається, і було доповнено ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу» досліджуванним дисциплінарним проступком.

Проте, річ у тім, що чинні редакції процесуальних кодексів не передбачають можливостей суду виносити окрему ухвалу в разі встановлення прийняття державним службовцем рішення, що суперечить висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду. У зв'язку з цим, навіть, у випадку виявлення судом факту прийняття державним службовцем такого рішення, процесуальних повноважень виносити окрему ухвалу суд немає. З цього слідує, що притягнути державних службовців до дисциплінарної відповідальності за досліджуваний вид дисциплінарного проступку (п. 15 ч. 2

ст. 65 Закону України «Про державну службу» [1]) неможливо.

Окрім того, підтвердженням цього є зокрема положення, яке міститься в у процесуальних кодексах та передбачає, що «в окремій ухвалі суд має зазначити закон чи інший нормативно-правовий акт (у тому числі його статтю, пункт тощо), вимоги яких порушено, і в чому саме полягає порушення» (ч. 4 ст. 249 КАС України [7], ч. 5 ст. 262 ЦПК України [8], ч. 5 ст. 246 ГПК України [9]). Цілком логічно, що у такому випадку окрема ухвала, що виноситься у разі прийняття державним службовцем рішення, що суперечить висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, повинна містити вказівку на постанову Верховного Суду, у якій викладено відповідний висновок, всупереч якого і прийнято відповідне рішення державним службовцем.

З огляду на це, слід констатувати відсутність процесуальних повноважень судів виносити окремі ухвали у разі виявлення факту прийняття державним службовцем рішення, що суперечить висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, що є істотною прогалиною чинного процесуального законодавства, яка унеможливорює практичне застосування дисциплінарної відповідальності за прийняття державними службовцями таких рішень.

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що законодавче визначення прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу як дисциплінарного проступку, за вчинення якого державного службовця може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності зумовлено необхідністю посилення можливості судів загальної юрисдикції не тільки реагувати на випадки прийняття таких рішень, а й передбачити подальші конкретні юридичні наслідки, зокрема у вигляді притягнення до дисциплінарної відповідальності службовців, які такі рішення приймали.

Доведено, що у частині порушення законів, у тому числі під час прийняття державними службовцями відповідних рішень, попере-

дня та чинна редакції процесуальних кодексів однаково передбачають можливість винесення окремих ухвал, які також могли бути підставою для притягнення державних службовців до юридичної, зокрема дисциплінарної, відповідальності.

Обґрунтовано, що первісним нормативним підґрунтям законодавчого встановлення досліджуваного дисциплінарного проступку, в частині прийняття рішень, що суперечать висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладених у постановах Верховного Суду, слід вважати норми, якими визначено обов'язковість висновків щодо застосування норм права, викладених у постановах Верховного Суду, для всіх суб'єктів владних повноважень/адміністративних органів.

Встановлено, що чинні редакції процесуальних кодексів не передбачають можливостей суду винести окрему ухвалу в разі встановлен-

ня прийняття державним службовцем рішення, що суперечить висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду. Акцентовано увагу на тому, що притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності за прийняття рішення, що суперечить висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу є неможливим.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є визначення порядку та підстав притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності у разі прийняття рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу, а також визначення та характеристика складу цього дисциплінарного проступку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Дата оновлення: 07.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 01.10.2025).
2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. Дата оновлення: 18.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19#Text> (дата звернення 01.10.2025).
3. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII. Дата оновлення: 02.06.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text> (дата звернення 01.10.2025).
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Дата оновлення: 03.08.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/ed20170803#Text> (дата звернення 01.10.2025).
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. Дата оновлення: 03.08.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20170803#Text> (дата звернення 01.10.2025).
6. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. Дата оновлення: 03.08.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20170803#top> (дата звернення 01.10.2025).
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Дата оновлення: 08.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#top> (дата звернення 01.10.2025).
8. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. Дата оновлення: 17.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#top> (дата звернення 01.10.2025).
9. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. Дата оновлення: 28.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#top> (дата звернення 01.10.2025).
10. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI. Дата оновлення: 27.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#top> (дата звернення 01.10.2025).
11. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 № 192-VIII. Дата оновлення: 30.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19#Text> (дата звернення 01.10.2025).
12. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Дата оновлення: 04.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#top> (дата звернення 01.10.2025).
13. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. Дата оновлення: 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#top> (дата звернення 01.10.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025